

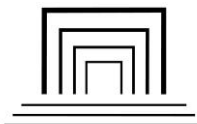
Rekomendacijos dėl Lietuvos autorių turtinių teisių galiojimo terminų skaičiavimo skaitmeninant kūrinius



LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA



EUIPO
EUROPOS SAJUNGOS
INTELEKTINĖS NUOSAVYBES TARNYBA



LIETUVOS NACIONALINĖ
MARTYNO MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

LIETUVOS NACIONALINĖ MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKA

**Rekomendacijos
dėl Lietuvos autorių turtinių teisių galiojimo terminų skaičiavimo
skaitmeninant kūrinius**

Vilnius
2017

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos įgyvendinamas priemonės, skirtas organizuoti atsakingų įstaigų mokymus ir visuomenės švietimą apie nenustatytų teisių turėtojų kūrinių naudojimą, užtikrinti bendradarbiavimą su ES intelektinės nuosavybės tarnyba (EUIPO) bei duomenų teikimą nenustatytų teisių turėtojų kūrinių duomenų bazei, finansuoja Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.

Parengė: dr. Ramūnas Birštonas

Kalbą redagavo: Tomas Auškalnis

Maketavo: Neringa Tamašauskaitė

Ivadas

Lietuvos kultūros, švietimo ir mokslo įstaigos, siekdamos skaitmeninti savo fonduose turimus kūrinius ir padaryti juos viešai prieinamus internete, privalo užtikrinti skaitmeninamų ir viešinamų kūrinių autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą. Institucijos susiduria su nenustatytų teisių turėtojų kūrinių, t. y. kūrinių, kurių teisių turėtojai nėra žinomi arba jų nustatyti nepavyksta, problema. Siekiant užtikrinti deramą autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą Europos Sąjungoje, 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2012/28/ES dėl tam tikro leistino nenustatytų teisių turėtojų kūrinių naudojimo numatytas kruopščios paieškos metodas ir jos rezultatų registravimas bendroje viešai prieinamoje *ES nenustatytų teisių turėtojų kūrinių duomenų bazėje*. Šią duomenų bazę sukūrė ir administruoja *ES intelektinės nuosavybės tarnyba* (angl. *European Union Intellectual Property Office* (EUIPO)).

2014 m. gruodžio mėn. 16 d. priimtas Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 2, 17 straipsnių ir 3 priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo VII skyriumi įstatymas Nr. XII-1460, kuriuo vadovaujantis, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (toliau – „Nacionalinė biblioteka“) paskirta atsakinga nacionaline įstaiga už nenustatytų teisių turėtojų kūrinių kruopščios paieškos rezultatų surinkimą ir registravimą bendroje ES duomenų bazėje.

Bendradarbiaudama su šalies suinteresuotomis organizacijomis, Nacionalinė biblioteka teikia informaciją apie nenustatytų teisių turėtojų kūrinių naudojimo sąlygas ir taisykles, supažindina su nenustatytų teisių turėtojų kūrinių kruopščia paieška, teikia konsultacijas ir metodinę pagalbą, tvirtina suinteresuotų organizacijų kruopščios paieškos rezultatus, teikiamus į ES nenustatytų teisių turėtojų kūrinių duomenų bazę.

2015 metais Nacionalinė biblioteka parengė ir išleido *Nenustatytų teisių turėtojų kūrinių duomenų bazės diegimo ir naudojimo metodiką*, skirtą supažindinti su nenustatytų teisių turėtojų kūrinių kruopščia paieška bei ES viešai prieinama duomenų baze.

Siekiant palengvinti kruopščią paiešką, suinteresuotoms institucijoms pateikiamos Mykolo Romerio universiteto Privatinės teisės instituto profesoriaus dr. Ramūno Birštono parengtos *Rekomendacijos dėl Lietuvos autorių turtinių teisių galiojimo terminų skaičiavimo skaitmeninant kūrinius*.

Pasiūlymus ir pastabas prašome siųsti:
Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo bibliotekos
Informacijos mokslų departamentui
el. p. naslaiciai@lnb.lt

Pratarmė

Šios rekomendacijos dėl Lietuvos autorių turtinių teisių galiojimo terminų skaičiavimo parengtos Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, atliekančios Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu jai priskirtas funkcijas, susijusias su nenustatytų teisių turėtojų kūrinių (vadinamųjų „kūrinių našlaičių“) nustatymu ir jų naudojimu, prašymu. Kaip žinome, nenustatytų teisių turėtojų kūrinių problema iškilo pradėjus skaitmeninti kultūros, švietimo ir mokslo įstaigose esančius kūrinius. Prieš pradėdant skaitmeninti kūrinių pagal Lietuvos ir Europos Sąjungos bei tarptautinius teisės aktus, būtina gauti autorių teisių turėtojo sutikimą, o tai yra neįmanoma, jei nepavyksta nustatyti teisių turėtojo tapatybės arba jį surasti. Šią problemą iš dalies sprendžia 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/28/ES dėl tam tikro leistino nenustatytų teisių turėtojų kūrinių naudojimo, kuri nuo 2015 metų buvo įgyvendinta nacionaliniuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

Tačiau nenustatytų teisių turėtojų kūrinių reguliavimas problemą išsprendžia tik iš dalies, nes pirmiausia reikia atlikti kruopščią paiešką ir kitus veiksmus, kurie reikalauja daug lėšų, laiko ir kitų resursų. Pabrėžtina, kad kūrinių pripažinimo nenustatytu teisių turėtojų kūriniu procedūra yra nereikalinga ir neturėtų būti atliekama tais atvejais, kai skaitmenintino kūrinių autorių turtinių teisių galiojimo terminas yra pasibaigęs. Dėl terminuoto autorių turtinių teisių pobūdžio, pasibaigus įstatymuose nustatytam terminui, kūrinys gali būti skaitmeninamas ir naudojamas kitais būdais be teisių turėtojo sutikimo. Todėl įsitikinus, kad turtinių teisių į kūrinių terminas pasibaigęs, nebereikia ieškoti turtinių teisių turėtojo. Tačiau turtinių teisių į kūrinių galiojimo termino pasibaigimo faktas nėra akivaizdus ir niekur nefiksuojamas. Todėl kiekvienu atveju yra reikalingas autorių teisės taisyklių, nustatančių turtinių teisių galiojimo trukmę, ir terminų skaičiavimo taisyklių žinojimas bei tinkamas jų pritaikymas. Problemą aštrina tai, kad XX amžiuje Lietuvoje autorių turtinių teisių terminų trukmė ir jų skaičiavimo taisyklės keitėsi kelis kartus. Būtinybė kiekvieną kartą gilintis, kokie autorių teisių įstatymai kokių metų galiojo ir kaip jie turėtų būti taikomi konkrečiu atveju, gali ženkliai suvaržyti kultūros, švietimo ir mokslo įstaigose esančių kūrinių skaitmeninimą.

Šiomis rekomendacijomis siekiama išvengti būtinybės kiekvienu atveju atlikti detalų teisinį tyrimą ir atskiroms institucijoms dubliuoti viena kitos darbą aiškinantis, koks terminas galiojo konkrečiau kūrinių atveju, ar terminas pasibaigęs ir pan. Atsižvelgiant į tai, rekomendacijų tikslas yra sukurti kuo paprastesnę ir aiškesnę priemonę, kuria naudodamasis kultūros, švietimo ir mokslo įstaigos darbuotojas, remdamasis lengvai nustatomais kriterijais, galėtų sužinoti apie kūrinių apsaugos statusą, kitaip tariant, sužinoti, ar turtinės teisės į kūrinių dar galioja.

Tuo tikslu parengtos dvi lentelės. Pirmojoje lentelėje, grupuojant pagal autorių teisių įstatymų taikymo laikotarpių kaitą Lietuvoje, pateikiama autorių turtinių teisių galiojimo terminų trukmė ir termino pradžia kūrinių rūšių atžvilgiu.

Antrojoje lentelėje pateikiamos apibendrintos išvados, gautos pritaikius pirmąją lentelę. Tikimasi, kad pastaroji lentelė ir taps ta patogia priemone, kuria naudodamasis suinteresuotas asmuo be papildomo tyrimo galės lengvai sužinoti turtinių teisių į kūrinių galiojimo termino pabaigą.

Atkreiptinas dėmesys į porą išlygų:

Pirma, rekomendacijos skirtos tik Lietuvos autorių kūriniais, todėl prieš vadovaujantis rekomendacijomis, turi būti nustatyta, kad toliau nurodyti Lietuvos autorių (Lietuvos TSR piliečių ar Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenusių Lietuvoje) kūriniai buvo pirmą kartą paskelbti Lietuvos (ar Lietuvos TSR) teritorijoje ir nebuvo tuo pačiu metu paskelbti kitose valstybėse. Tais atvejais, kai Lietuvos autorius gyveno ir (arba) kūrinys buvo paskelbtas kitoje valstybėje (pvz., Jungtinėse Amerikos Valstijose, Lenkijoje, Vokietijoje ar kt.), toliau nurodyti galiojimo terminai netaikomi ir tokių kūrinių apsaugos termino galiojimo klausimas turi būti sprendžiamas individualiai, taikant atitinkamos užsienio valstybės teisę. Šis aspektas ypač svarbus Lietuvoje gimusių ar Lietuvoje kūrusių autorių atveju, kurie Antrojo pasaulinio karo metais ar po jo išvyko iš Lietuvos ir įgijo kitos valstybės pilietybę.

Antra, rekomendacijose nurodomi autorių turtinių teisių galiojimo terminai. Autorių asmeninės neturtinės teisės (autorystės teisė, teisė į autoriaus vardą, teisė į kūrinio neliečiamybę) yra saugomos neterminuotai. Todėl net ir pasibaigus turtinių teisių galiojimo terminui, naudojant kūrinių turėtų būti nurodomas autoriaus vardas (arba autorius nurodomas kitu jo paties pasirinktu būdu) ir kūrinys neturi būti iškraipomas.

Rekomendacijos parengtos vadovaujantis teisės aktais, kurie galiojo 2016 metų gruodžio mėnesį.

dr. Ramūnas Birštonas

Lietuvos autorių turtinių teisių galiojimo terminų skaičiavimas

1 lentelė

Autoriaus mirties (arba kito juridinio fakto) data	Taisyklės apimtis	Termino trukmė	Termino skaičiavimo pradžia
Nuo 1946 m. sausio 1 d. iki 1972 m. gruodžio 31 d.	Bendroji taisyklė	Visą autoriaus gyvenimą ir 15 metų po jo mirties	Metų, kuriais autorius mirė, sausio 1 d.
	Teisės į choreografinius kūrinius, pantomimas, kinematografinius scenarijus ir kino filmus (iki 1965 m. sausio 1 d.)	10 metų	Metų, kuriais kūrinys teisėtai išleistas, sausio 1 d.
	Teisės į fotografijos kūrinius (iki 1965 m. sausio 1 d.)	Atskiroms nuotraukoms – 5 metai, nuotraukų rinkiniui – 10 metų	Metų, kuriais kūrinys teisėtai išleistas, sausio 1 d.
	Žurnalų, kitų periodinių leidinių ir enciklopedinių žodynų leidėjai (iki 1965 m. sausio 1 d.)	10 metų	Metų, kuriais kūrinys teisėtai išleistas, sausio 1 d.
	Juridinio asmens (mokslinių rinkinių, žurnalų ir kitų periodinių leidinių leidėjai; kino ir televizijos filmų gamintojai) autorių teisės (nuo 1965 m. sausio 1 d.)	Neterminuotai	
Nuo 1973 m. sausio 1 d. iki 1993 m. gruodžio 31 d.	Bendroji taisyklė	Visą autoriaus gyvenimą ir 25 metus po jo mirties	Metų, sekanciu po to, kuriais autorius mirė, sausio 1 d.
	Pastaba: netaikoma kūriniams, kuriems autorių teisių galiojimo terminas pasibaigė iki 1973 metų sausio 1	Juridinio asmens (mokslinių rinkinių, žurnalų ir kitų periodinių leidinių leidėjai; kino ir televizijos	Neterminuotai

dienos	filmų gamintojai) autorių teisės		
Nuo 1994 m. sausio 1 d. iki 1998 m. gruodžio 31 d. Pastaba: netaikoma kūriniams, kuriems autorių teisių galiojimo terminas pasibaigė iki 1994 metų sausio 1 dienos	Bendroji taisyklė	Visą autoriaus gyvenimą ir 50 metų po jo mirties	Metų, sekančių po tų, kuriais autorius mirė, sausio 1 d.
	Bendraautoriai	Visą autorių gyvenimą ir 50 metų po jų mirties	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais mirė paskutinis bendraautoris
	Jeigu kūrinys paskelbtas pseudonimu arba anonimiškai ir autoriaus tikrosios tapatybės neįmanoma nustatyti ¹	50 metų po kūrinio paskelbimo	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais buvo paskelbtas kūrinys
	Juridinio asmens (mokslinių rinkinių, žurnalų ir kitų periodinių leidinių ² leidėjai; kino ir televizijos filmų gamintojai) autorių teisės	50 metų nuo kūrinio paskelbimo dienos	
Nuo 1999 m. sausio 1 d. iki 2015 m. sausio mėnesio (ir vėliau)	Bendroji taisyklė	Visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po jo mirties	Metų, sekančių po tų, kuriais autorius mirė, sausio 1 d.
	Bendraautoriai	Visą autorių gyvenimą ir 70 metų po paskutinio bendraautoriaus mirties	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais mirė paskutinis bendraautoris
	Kūrinys, kuriame autoriaus vardas nenurodytas arba nurodytas autoriaus pseudonimas ir kurio autoriaus tikrosios tapatybės neįmanoma nustatyti ³	70 metų nuo kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamu datos	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais kūrinys buvo teisėtai padarytas viešai prieinamu
	Audiovizualinis kūrinys	Teisės galioja kol gyvi režisierius, scenarijaus autorius, dialogų autorius, dailininkas, operatorius ir specialiai audiovizualiniam kūriniai sukurtos muzikos autorius bei 70	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais mirė paskutinis iš nurodytų asmenų

¹ Jei autoriaus tapatybę įmanoma nustatyti, nors kūrinys paskelbtas pseudonimu ar anonimiškai, taikoma bendroji taisyklė.

² Įtrauktų į tokius leidinius kūrinių autorių turinės teisės saugomos pagal bendrąją taisyklę.

³ Jei autoriaus tapatybę įmanoma nustatyti, nors kūrinys paskelbtas pseudonimu ar anonimiškai, taikoma bendroji taisyklė.

		metų po paskutiniojo iš jų mirties	
	Autorių turtinės teisės į muzikos kūrinių su žodžiais, su sąlyga, kad jų sukurtos kūrinio dalys (muzika ir žodžiai) buvo specialiai kuriamos tam muzikos kūriniai su žodžiais	Visą muzikos kūrinio su žodžiais autorių (kompozitoriaus ir žodžių autoriaus) gyvenimą ir 70 metų po ilgiausiai išgyvenusio autoriaus mirties	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais mirė paskutinysis iš nurodytų asmenų
	Kolektyvinis kūrinys ⁴	70 metų po kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamu datos.	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais kūrinys buvo teisėtai padarytas viešai prieinamu
	Fizinis arba juridinis asmuo, pirmą kartą teisėtai išleidęs ar kitaip teisėtai viešai paskelbęs anksčiau neišleistą kūrinių, pasibaigus jo autorių teisių galiojimo terminui	25 metai po kūrinio pirmojo teisėto išleidimo ar viešo paskelbimo datos	Sausio 1 d. po tų metų, kuriais kūrinys buvo teisėtai išleistas ar viešai paskelbtas.

⁴ Kai kūrinių sukūrusių fizinių asmenų tapatybė viešai prieinamame kūrinyje nekelia abejonių, taikomos bendraautorių apsaugos terminų nuostatos.

Nustatant Lietuvos autorių kūrinių, kurie buvo pirmą kartą paskelbti Lietuvoje (Lietuvos TSR), turtinių teisių galiojimo terminus, reikėtų vadovautis šiomis gairėmis:

Kūrinio autorius mirė iki 1945 m. gruodžio 31 d.	Turtinių teisių galiojimo terminas yra pasibaigęs
Kūrinio autorius (paskutinis bendraautoris) mirė iki 1968 m. gruodžio 31 d. imtinai	Turtinių teisių galiojimo terminas yra pasibaigęs ⁵
Kūrinio autorius (paskutinis bendraautoris) mirė po 1968 m. gruodžio 31 d.	Turtinių teisių galiojimo terminas nėra pasibaigęs. Kūriniui taikomas 70 metų po autoriaus mirties apsaugos terminas
Kūrinio autoriaus nustatyti neįmanoma, kūrinys teisėtai padarytas viešai prieinamu iki 1946 m. gruodžio 31 d.	Turtinių teisių galiojimo terminas yra pasibaigęs
Kūrinio autoriaus nustatyti neįmanoma, kūrinys teisėtai padarytas viešai prieinamu po 1946 m. gruodžio 31 d.	Turtinių teisių galiojimo terminas nėra pasibaigęs

⁵ Su sąlyga, jei kūrinys 1995 m. liepos 1 d. nebuvo saugomas nors vienoje ES arba Europos Ekonominės Erdvės valstybėje narėje. Jei buvo — taikomas kūrinio apsaugos atnaujinimas ir kūrinys saugomas taikant bendrąją 70 metų po autoriaus mirties taisyklę.

Daugiau informacijos
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos svetainėje
[Paslaugos Bibliotekininkui/Nenustatytų teisių turėtojų kūriniai](#)